

एकात्मिक बाल विकास सेवा योजनेमधील अंगणवाडी सेविका व अंगणवाडी मदतनीस यांचे मानधनामध्ये वाढ व त्यांना प्रोत्साहन भत्ता लागू करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन
महिला व बाल विकास विभाग
शासन निर्णय क्रमांक:- एबावि-२०२४/प्र.क्र. १३१/का-६
नवीन प्रशासन भवन, ३ रा मजला,
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२.
दिनांक :- ४ ऑक्टोबर, २०२४

वाचा :- (१) महिला व बाल विकास विभाग, शासन निर्णय क्र.एबावि-२०१७/प्र.क्र.१०३/का.६,
दिनांक २३ फेब्रुवारी, २०१८
(२) महिला व बाल विकास विभाग, शासन निर्णय क्र.एबावि-२०२२/प्र.क्र.२३५/का.६,
दिनांक ३ एप्रिल, २०२३.

प्रस्तावना:-

एकात्मिक बाल विकास सेवा योजनेची अंमलबजावणी करण्यासाठी राज्यात ५५३ प्रकल्पांतर्गत अंगणवाडी सेविका यांची ११०५५६, अंगणवाडी मदतनीस यांची ११०५५६ अशी एकूण २२१११२ मानधनी तत्वावरील पदे मंजूर आहेत. अंगणवाडी सेविका व अंगणवाडी मदतनीस यांच्या मानधनामध्ये केंद्र शासनाकडून तसेच राज्य शासनाकडून वेळोवेळी वाढ करण्यात आलेली आहे. अंगणवाडी कर्मचा-यांच्या मानधनाकरिता केंद्र हिस्सा ६०% व राज्य शासनाचा हिस्सा ४०% असे प्रमाण आहे. याशिवाय राज्य शासनाकडून अतिरिक्त राज्य हिश्यामधून देखील मानधन अदा करण्यात येते.

२. राज्यातील एकात्मिक बाल विकास सेवा योजनेमधील अंगणवाडी सेविका व मदतनीस यांचेकडून मानधनामध्ये वाढ करण्याबाबत सातत्याने मागणी करण्यात येत होती. त्यास अनुसरून राज्यातील अंगणवाडी सेविका व अंगणवाडी मदतनीस यांच्या मानधनामध्ये वाढ तसेच त्यांना प्रोत्साहन भत्ता लागू करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

एकात्मिक बाल विकास सेवा योजने अंतर्गत दिनांक १ ऑक्टोबर, २०२४ पासून राज्यातील अंगणवाडी सेविका व अंगणवाडी मदतनीस यांच्या प्रतिमाह मानधनामध्ये वाढ करण्यास तसेच त्यांना प्रतिमाह प्रोत्साहन भत्ता लागू करण्यास शासन मान्यता देण्यात येत आहे.

२. मानधनवाढ:-

एकात्मिक बाल विकास सेवा योजनेमधील राज्यातील अंगणवाडी सेविका व अंगणवाडी मदतनीस यांचे दिनांक १ ऑक्टोबर, २०२४ पासून सुधारित मानधन खालीलप्रमाणे राहिल.:-

पदनाम	सध्याचे मानधन				सुधारित प्रतिमाह मानधन
	केंद्र हिस्सा ६०%	राज्य हिस्सा ४०%	अतिरिक्त राज्य हिस्सा १००%	एकूण	
अंगणवाडी सेविका	२७००	१८००	५५००	१०००० + ०-१० वर्षे सेवा = ० ११ ते २० वर्षे = ३% वाढ २१ ते ३० वर्षे = ४% वाढ ३० वर्षे + = ५% वाढ	१३००० + ०-१० वर्षे सेवा = ० ११ ते २० वर्षे = ३% वाढ २१ ते ३० वर्षे = ४% वाढ ३० वर्षे + = ५% वाढ
अंगणवाडी मदतनीस	१३५०	९००	३२५०	५५०० + ०-१० वर्षे सेवा = ० ११ ते २० वर्षे = ३% वाढ २१ ते ३० वर्षे = ४% वाढ ३० वर्षे + = ५% वाढ	७५०० + ०-१० वर्षे सेवा = ० ११ ते २० वर्षे = ३% वाढ २१ ते ३० वर्षे = ४% वाढ ३० वर्षे + = ५% वाढ

२.१) अंगणवाडी कर्मचा-यांना शासन निर्णय दिनांक २३ फेब्रुवारी, २०१८ मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे सेवाजेष्ठतेनुसार वरीलप्रमाणे देण्यात येणारी वाढ कायम ठेवण्यात येत आहे. त्याव्यतिरीक्त कोणत्याही प्रकारची वाढ अथवा त्याबाबतची थकबाकी अनुज्ञेय राहणार नाही.

२.२) सदर मानधनवाढ अंगणवाडी कर्मचा-यांच्या कामकाजामध्ये २ तासांची वाढ करण्याच्या अधीन राहून करण्यात येत आहे. त्यानुसार वाढीव कालावधीमध्ये गरोदर महिला व स्तनदा मातांना तसेच कमी वजनाच्या / कुपोषित बालकांना द्यावयाच्या सेवा, आहार व आरोग्य विषयक मार्गदर्शन, समुपदेशन इ. विविध सेवा / उपक्रम राबविण्यात यावेत.

३. प्रोत्साहन भत्ता:-

एकात्मिक बाल विकास सेवा योजनेची प्रभावीपणे अंमलबजावणी होवून बालकांमधील कुपोषणाचे प्रमाण कमी करणे, पूर्व शालेय शिक्षणाचा दर्जा सुधारणे इत्यादी बाबींचे गुणात्मक मूल्यमापन करून पात्र ठरणा-या अंगणवाडी सेविका यांना प्रतिमाह रुपये १६०० ते २००० पर्यंत व अंगणवाडी मदतनीस यांना प्रतिमाह रुपये ८०० ते १००० पर्यंत प्रोत्साहन भत्ता लागू करण्यात येत आहे.

३.१) सदर प्रोत्साहन भत्ता खालील निकषांच्या आधारे अनुज्ञेय राहिल.:-

अंगणवाडी सेविका :-

अ.क्र.	कामाचे नाव	प्रोत्साहन भत्ता निकष	गुण
१	घरपोच आहार (THR)	दरमहा २५ दिवस (१००%) THR चे वाटप	१०
२	वृद्धी सनियंत्रण क्षमता	एकूण नोंदणी झालेल्या गरोदर महिलांपैकी ९०% महिलांच्या वजन नोंदी पूर्ण	१०

३	३ ते ६ वर्षे वयोगटातील बालकांचे पूर्व शालेय शिक्षण	वय वर्षे ३ ते ६ वयोगटातील नोंदणी झालेल्या बालकांची दरमहा किमान १६ दिवस दैनंदिन उपस्थिती	१०
४	गरम ताजा आहार (HCM)	एकूण नोंदणी झालेल्या लाभार्थ्यांना दरमहा २५ दिवस १००% आहाराचे वाटप	१०
५	आहार आरोग्य दिवस VHSND	दरमहा एका कार्यक्रमाचे आयोजन करणे	१०
६	SAM-MAM, SUW- MUW	अंगणवाडीमधील SAM-MAM व SUW- MUW बालकांचे प्रमाण मागील तुलनेत कमी झालेले असणे.	१०
७	SAM-MAM SUW- MUW	SAM-MAM व SUW- MUW बालकांचे प्रमाण बीटच्या सरासरीपेक्षा कमी असणे	१०
८	शासनाच्या अन्य योजनांबाबत केलेली कामे	बाल विकास प्रकल्प अधिकारी यांच्या अहवालावर आधारित	१०
९	HCM व THR साठा नोंदी	पोषण ट्रॅकरवरील दरमहा अहवाल	१०
१०	स्थूल/लठ्ठ बालके तसेच खुजी बालके यांचे प्रमाण कमी करणे.	स्थूल /लठ्ठ बालके तसेच खुजी बालके यांचे प्रमाण प्रकल्पाच्या सरासरीपेक्षा कमी असणे.	१०
एकूण			१००

अंगणवाडी मदतनीस:-

अ.क्र.	कामाचे नाव	प्रोत्साहन भत्ता निकष	गुण
१	अंगणवाडी उघडणे	महिन्यात किमान २५ दिवस अंगणवाडी उघडणे	२०
२	३ ते ६ वर्षे वयोगटातील बालकांचे पूर्व शालेय शिक्षण	वय वर्षे ३ ते ६ वयोगटातील नोंदणी झालेल्या बालकांची दरमहा किमान १६ दिवस दैनंदिन उपस्थिती	२०
३	वृद्धी सनियंत्रण क्षमता	गरोदर महिलांच्या वजनाची नोंद घेणेकरिता सेविकेला मदत (९०% नोंदी घेणे)	२०
४	वृद्धी सनियंत्रण क्षमता	बालकांचे वयानुसार उंची व वजन यांची नोंद घेणेकरिता सेविकेला मदत (९०% नोंदी घेणे)	२०
५	शासनाच्या अन्य योजनांबाबतच्या कामकाजात सेविकेला मदत	अंगणवाडी सेविका तसेच बाल विकास प्रकल्प अधिकारी यांच्या अहवालावर आधारित	२०
एकूण			१००

३.२) पोषण ट्रॅकर ॲप्लिकेशनवर उपलब्ध होणाऱ्या अहवालानुसार उपरोक्त निकषांच्या आधारावर अंगणवाडी सेविका व अंगणवाडी मदतनीस यांचे गुणांकन करण्यात यावे. सदर गुणांकनानुसार किमान ८०% गुण मिळवणाऱ्या अंगणवाडी सेविका व अंगणवाडी मदतनीस या प्रोत्साहन भत्ता मिळण्यास पात्र असतील. त्यानुसार त्यांना पुढील तक्त्याप्रमाणे प्रतिमाह प्रोत्साहन भत्ता अदा करण्यास मंजूरी देण्यात येत आहे.

गुण	अंगणवाडी सेविका	अंगणवाडी मदतनीस
८०%	१६००/-	८००/-
९०%	१८००/-	९००/-
१००%	२०००/-	१०००/-

३.३) वरीलप्रमाणे प्रोत्साहन भत्याच्या निकषांमध्ये आवश्यकतेनुसार वेळोवेळी सुधारणा करण्याबाबत तसेच धोरणात्मक अंमलबजावणीमध्ये सुधारणा करणे आवश्यक असल्यास त्यासंदर्भात निर्णय घेण्याबाबत मा. मंत्री, महिला व बाल विकास यांचे अध्यक्षतेखाली खालीलप्रमाणे समिती गठीत करण्यात येत आहे.:-

अं.क्र.	पदनाम	समितीवरील पदनाम
१.	मा. मंत्री, महिला व बाल विकास	अध्यक्ष
२.	अ.मु.स./प्र.स./सचिव, महिला व बाल विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई	सदस्य
३.	आयुक्त, एकात्मिक बाल विकास सेवा योजना, नवी मुंबई	सदस्य
४.	आयुक्त, आरोग्य अभियान संचालनालय, मुंबई	सदस्य
५.	सह / उप सचिव (का-६), महिला व बाल विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई	सदस्य
६.	उपायुक्त (अंगणवाडी), एकात्मिक बाल विकास सेवा योजना, नवी मुंबई	सदस्य
७.	सहायक संचालक (वित्त व लेखा), ए. बा. वि.से.यो., नवी मुंबई	सदस्य सचिव

४. वरीलप्रमाणे मानधनवाढ तसेच प्रोत्साहन भत्ता राज्य शासनाकडून देण्यात येत असल्याने याप्रकरणी येणारा अतिरिक्त खर्च हा मागणी क्र. एक्स-१, २२३६-पोषण आहार ०२-पोषक अन्न व पेये यांचे वितरण, १०१-विशेष पोषण आहार कार्यक्रम, (०८)(०५) अंगणवाडी सेवा, अतिरिक्त राज्य हिस्सा १००% (२२३६ १९४५) ०२-मजूरी या लेखाशीर्षाखाली उपलब्ध करण्यात येणा-या तरतुदीमधून भागविण्यात यावा.

५. सदर शासन निर्णय मा. मंत्रीमंडळाच्या दिनांक ३० सप्टेंबर, २०२४ रोजीच्या बैठकीत झालेल्या निर्णयानुसार निर्गमित करण्यात येत आहे.

६. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२४१००४१८०५२०११३० असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(वि. रा. ठाकूर)
सह सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१) मा.राज्यपाल यांचे सचिव, राजभवन, मुंबई,

- २) मा.मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
- ३) मा. उपमुख्यमंत्री (गृह) यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
- ४) मा. उपमुख्यमंत्री (वित्त) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
- ५) मा.मंत्री, महिला व बाल विकास यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
- ६) सर्व मा. मंत्री महोदयांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
- ७) मा. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन, मंत्रालय, मुंबई,
- ८) मा. सचिव, (महिला व बाल विकास विभाग), मंत्रालय, मुंबई,
- ९) अ.मु.स./प्रधान सचिव/सचिव, सर्व मंत्रालयीन विभाग, मुंबई,
- १०) आयुक्त, एकात्मिक बाल विकास सेवा योजना, रायगड भवन, नवी मुंबई,
- ११) आयुक्त, महिला व बाल विकास, पुणे,
- १२) महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय, मंत्रालय, मुंबई,
- १३) सर्व जिल्हाधिकारी,
- १४) सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी (जिल्हा परिषद),
- १५) सर्व विभागीय उपायुक्त (महिला व बाल विकास),
- १६) सर्व जिल्हा कार्यक्रम अधिकारी (महिला व बाल विकास) जिल्हा परिषद,
- १७) सर्व बाल विकास प्रकल्प अधिकारी (नागरी व ग्रामीण),
- १८) महालेखापाल, (लेखा व अनुज्ञेयता) (लेखापरिक्षा), महाराष्ट्र मुंबई / नागपूर,
- १९) अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई,
- २०) निवासी लेखा परिक्षा अधिकारी मुंबई,
- २१) सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी,
- २२) सर्व कार्यासने महिला व बाल विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
- २३) निवड नस्ती (कार्यासन ६).